

Széchenyi tér 5. (KÖH 87021): A Lucza János által bejelentett cserepek Mudri Sándorné portáján voltak, és faültetés során bukkantak rájuk. Megnéztük a telket, amely egy magas dombon fekszik. K-ról víz ölelte egykor. A dombháton nagy mennyiségű bronzkori cserép gyűjthető.

ISTVÁNOVITS ESZTER – KÖRÖSFŐI ZSOLT

171. Keménfa, Szentegyházi-dűlő (KÖH 37813)

(Zala megye) R, B, Ró, Á, Kk

A 86-os sz. főút Zalalövőt elkerülő szakasz útberuházása a korábbi terepbejárásokból több, mint 30 000 m² kiterjedésre valószínűsített lelőhelyet érintette. A terület az elmúlt évtizedekben nem állt mezőgazdasági művelés alatt, s É-i részét a Budafa és Keménfa közti műút keresztülszeli, ahol így egy szakaszon nem is tudtuk azt megkutatni. A terület tényleges régészeti érintettségének megállapítására a 2013. július 30 és augusztus 29 közt elvégzett próbaásatásunk során több, mint ötven, többségében megközelítően É–D-i irányú árkot húztunk, melyeket objektumok esetén a feltárandó terület minél pontosabb lehatárolása érdekében sűrítettünk. Régészeti jelenségek két területen koncentráltak. A 150–153. sz. karók közelében, a nyomvonal Ny-i szélében hét önálló, hosszabb-rövidebb római falszakaszt találtunk, melyek közül a legnagyobbak 65 cm vastagságúak. A délebbiek egy többhelyiséges épülethez tartoznak, melyek körül több helyen főként *tegulák*ból álló omladékréteget is találtunk. Az épület leghosszabb falszakasza közel 20 m hosszúságú, a falból az apró kavicsos alapozás maradt meg, van, ahol több mint 60 cm mélységig. Az épület Ny-i irányban a nyomvonalon kívül, a ma az erdőben folyó Keresztúri-patak irányába bővül. Az északabbi falrészletek kevésbé markánsak és ott gyakorlatilag az alap legalja maradt csupán meg, melyekről az is elképzelhető, hogy nem épülethez, hanem valamiféle kerítéshez tartoztak. Müller Róbert 1965. évi terepbejárása során már talált római épület(ek) re utaló maradvány(oka)t a területen, 1973-ban pedig a nyomvonal Ny-i szélétől 80 m-re Ny-ra egy római villaépület falait bolygatták meg szántáskor. Ennek a villagazdaságnak az újabb emlékeit találtuk meg, melyek szerencsére annyira a nyomvonal szélében helyezkednek el, hogy a 2013. augusztus 6-án tartott helyszíni szemle alapján útkorrekcióval megoldható, hogy azok sértetlenek maradjanak a kivitelezés földmunkái során. A Zala Megyei Kormányhivatal Zalaegerszegi Járási Hivatal Járási Építészeti és Örökségvédelmi Hivatala nyilatkozata alapján a falakat dokumentálásuk után lefedtük és földdel visszatakartuk.

A 23 stratigráfiai egység többsége a falaktól É-ra, hozzávetőleg a 111–161. és a 116–156. sz. karók által lehatárolt területen került elő. Itt kora római- és középkori objektumokat egyaránt találtunk: cölöplyukakat, hulladéktároló gödröket, vermet és egy edényegető kemencét. Külön említésre érdemes a nyomvonal legszélében előkerült kétosztatú, rostélyos edényegető kemencészlet. Az összeomlott, de egyébként nagyon jó állapotú rostélydarabok közt előkerült nagy mennyiségű kerámiaanyag a Kr. u. 1. század végére–2. század elejére datálható.

A többi régészeti jelenség elszórtan és kis számban jelentkezett a lelőhelyen, amik a kivitelezés alatti szakfelügyelet során is feltárhatóak, azok külön megelőző feltárást nem tesznek indokoltá.

A 2013 augusztusában folyt próbaásatás idején a nyomvonal szélében, két helyen erdő- és bokorcsoportok nyúltak be (a kitűzési karók szerint a 127–137. sz. karóktól D-re, valamint közvet-

lenül a 138–150. sz. karók mellett lévő sávban), így azok megkutatására akkor nem nyílt lehetőség. A tuskózást követően, 2014 márciusában ezen a két részen összesen öt különböző irányú kutatóárkot húztunk, valamennyi negatívnak bizonyult. Egyedül a lelőhely DK-i sarkában nem tudtuk árkokat húzni, ott ugyanis néhány nagyobb fa a nyomvonalban maradt és egy illegális személerakó is volt a területen.

STRAUB PÉTER

A megelőző régészeti feltárással 2014. május 21. és július 4. közt a zalaegerszegi Göcseji Múzeum vezetésével került sor. A Göcseji Múzeum 2009-ben terepbejárással, majd 2013 nyarán és 2014 tavaszán próbafeltárással az előkerült objektumok sűrűség alapján jelölte ki megelőző régészeti feltárással a tárgyidőszakban megkutatott területet. A megelőző feltárást pedig 101 stratigráfiai egységet különítettünk el.

A lelőhely az elmúlt évtizedekben nem állt mezőgazdasági művelés alatt, így az eltávolított humusz átlagosan 40–50 cm vastagságú volt. A humusz alatti altalaj homokkal kevert agyagos, helyenként kavicsos, sóderes jellegű volt. Az előkerült régészeti objektumok korszakai nagyrészt megegyeznek a korábbi felszíni gyűjtések és a próbafeltárással adataival, a zömmel késő Árpád-kori, kora Anjou-kori telepjelenségek mellett a római korra és az őskorra (középső bronzkorra) keltezhető objektumok kerültek még feltárással.

A késő Árpád-kori, kora Anjou-kori objektumok a terület D-i felében koncentráltak, számuk K-i irányban fokozatosan csökkent. A megelőző régészeti feltárást során összesen 88 erre a korszakra keltezhető telepjelenséget – 4 felszínre épített cölöpszerkezetes épületet, 1 félig földbemélyített gazdasági épületet, 1 szabadtéri kemencét, 1 vaskohót, 1 ércpörkölő gödröt, 24 gödröt és egy közel 7 m széles árok szakaszt – tártunk fel.

A feltárt terület É-i harmadában jelentkeztek a kora római korra keltezhető objektumok, elsősorban cölöphelyek és hulladéktároló gödrök. Külön említést érdemel az a kétosztatú, rostélyos edényegető kemence, melynek kemenceépítményét már a próbafeltárást során feltártuk, teljes kibontására viszont csak a megelőző feltárást folyamán nyílt lehetőségünk; a kemence ÉNy-i oldalánál megtaláltuk a jó állapotban megmaradt boltozatos fűtőnyílást és a hozzá tartozó munkagödröt is.

Mindössze egy objektum keltezhető az őskorra, melyet a késő Árpád-kori K–Ny-i irányú árok szelvénybe benyúló Ny-i vége vágott át. A gödör bolygatatlan alsó részéből előkerült díszített kerámiaanyag a középső bronzkori mészbetétes edények népe kultúrájának hagyatéka.

Az előkerült leletanyag zöme a 13. század végére, 14. század elejére datálható kerámiatöredék – többek között bekarcolt vonalakkal és hullámvonalakkal, valamint rádlimintával díszített fazéktöredékek – patics, agyaggolyó, állatsont, salak, kőlapok, de előkerült még több félgömbös fejű vasszeg és vastárgy, egy orsókarika és a vaskohászat emlékét őrző 3 fűvócsó töredéke, továbbá nagy mennyiségű vasbuca is. Külön említést érdemel a felső humuszrétegben szórványként talált 2 – az egyik töredékes – ezüst bécsi fillér (1260–1338), egy 14. századi, díszes bronz gótikus csat, továbbá egy faragott, pont-körös díszítésű csontnyél. A késő Árpád-kori, kora Anjou-kori leletanyag mellett számottevő római kori kerámiatöredéket és *tegulát* találtunk.

A feltárást résztvevői: Mihácz-Pálfi Anett, Császár Renáta és Gönye András régésztechnikusok.

SIMMER LÍVIA

A 86-os sz. főút Zalalövő elkerülő út építésével összefüggően, 2014. szeptember 30. és november 25. közt újabb megelőző régészeti feltárás elvégzése vált szükségessé a lelőhelyen. 2014. augusztus 5-én a főút kivitelezési munkálataihoz kapcsolódó humuszolás során újabb jelenségek kerültek elő, ami a lelőhely bővülésére utalt. Az objektumok sűrűsége miatt így további megelőző feltárás vált szükségessé. Az előkerült régészeti objektumok korszakai nagyrészt megegyeznek a korábbi felszíni gyűjtések és feltárások adataival.

A megelőző régészeti feltárás során összesen 16 őskori telep-jelenséget tártunk fel. Az előkerült őskori objektumok közül a tűzdelt barázdás kerámia kultúrája emlékanyagát érdemes kiemelni. Két gödör is nagy mennyiségű kerámiatöredéket tartalmazott, pl. a külső- és belső felületén egyaránt bekarcolt vonalakkal, bebökődött dísszel és szalagfüllel ellátott edények töredékeit, agyagból megformált két rögzítőfurattal ellátott idolféjet, valamint egy díszített, egy ép- és több töredékes agyagkanalat.

A feltárás során két római kori épület alapozási árkának maradványait kutattuk meg. Római korra datálható leletek a villa omladékának bontási munkálatai során kerültek elő. A megkutatott délebbi épület sóderes alapozási árka 90 cm mély, É–D-i irányú szakasza 5,5 m, Ny–K-i irányú szakasza 2,3 m hosszúságú, 40 cm vastag és 55–60 cm széles volt. Az épülethez tartozott egy pillér maradványa is. Az épület K-i oldalán *tegula-* és *imbrectöredékek* hevertek.

Az északabbi épület É–D-i irányú alapozási maradványai 35,9 m hosszú, a K–Ny-i irányú maradvány 4,2 m hosszúságú volt. Az épület D-i végén maradt fent 8,8 m hosszán a köves sóderes alapozás maradványa. A tisztán sóderes szakasz 29,8 m, illetve 24,9 m hosszú volt az É–D-i irányú falaknál. Az épület K–Ny-i irányú falainál ugyanez a sóderes szakasz a D-i oldalon 1,5 m, az É-i részen 5,9 m volt. Az alapozás maradványa 6–32 cm vastagságú és 45–60 cm szélességű volt. Az épülethez tartozott két pillérmaradvány is, melyek 10 cm, illetve 20 cm vastagságúak voltak.

Az épületmaradvány középső részén található volt egy *tegulatörmelék*es betöltésű, 40 cm széles és 20 cm vastagságú, 4,1 m hosszúságú falkiszedés.

Az épülettől K-re nagy méretű, a villa pusztulásából származó átégett *tegulatörmelék*es terület helyezkedett el. A korszakhoz köthető még egy kemence és két hulladékártoló gödör is. A római kori leletek nagy része hétköznapi használatú kerámia, de került elő faragott kő és 1 *terra sigillata* utánzat töredék is. Érdemes kiemelni az épületek tisztítási munkálatai során az omladékból előkerült szürke színű talpgyűrűs tálkát, és egy bronztű töredéket.

A késő Árpád- és Anjou-kori objektumok a területen egyenletesen szóródtak. A megelőző régészeti feltárás során összesen 14, erre a korszakra keltezhető telepjelenséget: egy felszínre épített cölöpszerkezetes épületet, három szemétdödröt, egy árkot, egy kohászati tevékenységhez kapcsolódó gödröt és több cölöplyukat találtunk.

Az előkerült leletanyag zöme a 13. század végére, 14. századra datálható kerámiatöredék – többek között bekarcolt vonalakkal és hullámvonalakkal, valamint rádlimintával díszített fazék-töredékek – patics, agyaggyólyó, állatsont, salak, szőlőmetszőkés és kőlapok.

Munkatársak: Mihácz Pálfi Anett régész, Frank Tamás és Gönye András régésztechnikusok.

ORHA ZOLTÁN

172. Keszthely, Fenékpuszt (MRT 1. k. 21/33. lh. KÖH 10530) (Zala megye) Ró, N

A Nemzeti Kulturális Alap Építőművészet és Örökségvédelem Kollégiumának támogatásával folyó német-magyar feltárást 2014. július 28. és augusztus 22. közt folytattuk. A 2014. évi hi-telelési ásatás a 2009., 2011. és a 2013. évi kutatásokat folytatva három épületre koncentrált, mely során összesen hét szelvényt nyitottunk meg.

Az „A’ – más néven 25. sz. – épület területén öt szelvényt jelöltünk ki: 2014/2D, 2E, 2F, 2G, 2H. Idei kutatásunk másik területe a 27. sz. épület volt, ahol a 2014/3A9 sz. szelvénnel, a 24. sz. fürdőépületnél pedig a 2014/3C névvel nyitottunk meg felületet. A tervezett 2014/3D szelvényt idő hiányában nem ástuk ki. A szelvények felülete összesen 233 m².

A 25. sz. épület esetében mindhárom korábbi ásatásunk egyértelműen megmutatta, hogy a Csák Árpád-féle 1906-os alaprajz és az elmúlt években nagy területen elvégzett geofizikai felmérések eredményei azért nem egyeznek, mivel több fázis épült egymásra. Idén az épület területén öt szelvényt nyitottunk, ahol a geofizikai felmérések alapján az eddigi alaprajzhoz kapcsolódóan kőfalak is várhatóak voltak. A 2E, 2F és 2G szelvényekben részben csak a Csák által már kiszedett falak nyomait találtuk meg. A geofizikai felmérések alapján feltételeztünk apszis a kerékpárúttól D-re a 2F, illetve a Csák által lokalizált fűtőcsatorna nyomai a 2E szelvényben nem kerültek elő, mindkét esetben jól kirajzolódott azonban a kiszedett falak nyomai, illetve az alapozás megmaradt részei. A 2G szelvényben szintén csak a korábbi ásatások által kiszedett falalapozások árkait tudtuk dokumentálni, itt sok késő római, talán Kr. u. 5. századi érem is került elő.

A 2D szelvényben az előbbiekkal szemben nagyon összetett stratigráfiát figyelhettünk meg, ami több építési fázisra utal. A római objektumok közül a legkorábbi, a szelvény DK-i sarkában, a Csák-féle alaprajzból ismert *perystil*-udvar ÉNy-i sarka, ami egy *terazzo* padló alatt feküdt. A falak alapárkának betöltéséből egy hagymafejes fibula és egy késő római érme került elő, feltehetően a Kr. u. 4. század középső harmadára keltezhető tehát az átépítés, amikor is a falat visszabontották és egy *terazzo* padlót húztak fölé, ami ezen a részen erősen besüppedt volt.

A szelvény É-i felében előkerült egy további, a korábbi ásatásokból már ismert hosszúságú, mély pillér alapozása, aminek a padlószintjén felmenő rész is volt, ami arra utal, hogy a körülötte levő *terazzo* padlót egyidejűleg tovább használták. Összesen hat ilyen pillér tagolta itt hajdan a belső teret, a padlót borító törmelék rétegből népvándorlás kori kerámia is előkerült. Feltételezhető, hogy a pillérekre az aula lefedése kapcsán volt szükség, s mind az építéstechnika, mind pedig a leletek alapján már egy római kor utáni építési fázisról beszélhetünk.

Hasonlóan mély alapozások nyomait találtuk meg a 2H szelvényben, ami a technika alapján szintén ehhez a fázishoz köthető, s az aulához kívül kapcsolódó *portikusz* egy része lehetett. Ez azt jelenti, hogy ez nem a Csák-féle *perystil* villa alaprajz része kell, hogy legyen, hanem egy későbbi fázist képvisel. Az alapozásokból a köveket teljesen kitermelték, de a kemény löszös talaj oldalában kirajzolódott a nagy terméskövek lenyomatai.

A 2014/3A9 jelű szelvényt a 27. sz. épület területén jelöltük ki, a tavalyi 2013/3A6-os szelvényben talált *hypocaustum*nak feltételezett objektum nyomait kutatva tovább. Az átégett, anyagos rész feltehetően egy *preafurnium* és nem *hypocaustum*, ami egyidejű lehet a 27. sz. épülettel. Előkerült egy további É–D-i